تحریری کورس مناظرہ

تشریحات النابغة

في

حل المسائل المختلفة

من ملفوظات

شیخ الاسلام سلطان المناظرین نابغۃ العصر شیخ القرآن والحدیث شہید ابن شہید

ابو العزیز غلام حضرت غلام الحنفی شہید عرف نابغۃ تقبلہ اللہ

محرر و مرتب

سید محمد ثواب

ابن سید اکا خیل باچا صاحب

اوله حصه

ناشر

مدرسة حديقة الأحناف

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

مسئلة ايصال الثواب للأموات :

التحقيق في ايصال الثواب للأموات :

أعوذ بالله من الشيطن الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم ﴿أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَىٰ ۝ وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّىٰ ۝ أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۝ وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ﴾. (سورة النجم آيت : ٣٦-٣٩)

بله مسئله متنازعه بيننا وبين الخصم هغه مسئله د ايصال الثواب الى الاموات ده مړو پسې صدقات كول او دارنګې نفلي روژه حج يا هر هغه كار چې ذي اجر او ذي ثواب وي د هغې ثواب ببښل مرده ته په نزد د جماهيرو اهلسنت والجماعة باندې جائز بلكې مندوب دي هر ذي اجر كار كه هغه عتق د غلامانو وي دا امر ذي اجر دي كولې شي چې يو سړي د مرده لهٔ طرف نه عتق وكړي او د هغې ثواب مرده ته وبخښي دغه شان تلاوت په صورت د ختم وي كه انفرادي وي ذي اجر دي ثواب يې مرده ته اوبخښي دغه شان حج دي نفلي او دارنګې صدقات دي دُعاء ګانې دي هر كار د خير چې ذي اجر وي د مرده نه كول جائز دي په نزد د جمهورو اهلسنت والجماعة باندې.

دا نن صبا چې څو مره مخالفين د صدقاتو د خيراتونو منكرين دي خلكو ته ذهن كې دا اچوي چې مونږه د ايصال ثواب منكر نه يو مونږ خو فقط د اولې دويمې دريمې ورځې د خيرات منكر يو او دا دوكه وركول دي اهلسنت لره در حقيقت دوي په عقيده د اعتزال باندې دي چې معتزله د ايصال الثواب الى الاموات منكر دي بالكل ځكه چې د مرده پسې دُعاء چې كيږي د هغې هم دوي مخالفت كوي په دغو ورځو كې نه وي وروسته كال مياشت بعد تلاوت ختم كيږي مرده پسې ثواب بخښل كيږي د هغې هم دوي مخالف دي نو هر كارِ خير مړي پسې چې څوک كوي دوي هغې ته جائز نه وايي دې نه دا معلومه ده چې دوي د ايصال الثواب منكرين دي.

بل معتزله چې د ايصال الثواب الى الاموات منكرين دي د هغوي داقوى د اَدِلوو نه يو ايات د نص قرآني نه دي او بل نص د حديث دي نص قرآني نه استدلال معتزله چې كوي هغه دا ايات نه كوي :

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

﴿وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ﴾ نشته انسان ته مګر هغه چې ده سعي کړې وي .
او د نص د حديث نه چې معتزله استدلال کوي هغه : اذا مات الانسان انقطع عنه عمله الا من ثلاثة .

دغه ايات او دغه حديث له اقوی ادلو د معتزلو نه دي منکرين د ايصال الثواب چې هر جماعت دي دوي چې کله هم د ايصال الثواب په رد باندې شروع کوي نو استدلال کې دغه ايات او دغه حديث پيش کوي نو مسئله د ايصال الثواب الى الاموات دا داسې جزيه مه ګڼې چې خيرات مستحب دي که څوک يې کوي او که نه يې کوي دا خو يقيني خبره ده چې د مستحب عمل په کولو اجر دي او په نه کولو کې څه ذم نشته يو کول نه کول دي بل منل نه منل دي .

په دې کې فرق دي خيرات و منه چې جائز عمل دي بيا يې مه کوه نو يو اختلاف د بخلاء او سخيانو دي بل اختلاف د اهلسنت او معتزلو دي دا فرق لري سخيان چې دي خيرات کوي هم او مني يې هم بخلاء چې کوم دي خيرات مني خو کوي يې نه او بل اهلسنت او معتزله دي اهلسنت خيرات او صدقات جائز ګڼې معتزله يې جائز نه ګڼې اوس دلته دوي خيراتونو او صدقو ته جائز نه وايي کوي خو يې هسې هم نه نو دا په دې عقيده کې معتزلو پسې تللې .

د شرح عقائد په متن کې راغلي :

دُعاء الاحياء للاموات وصدقتهم نفع لهم عند اهل السنة خلاف للمعتزلة .

ژوندي چې د مړو پسې دُعا کوي يا صدقات کوي دې کې نفع شته د امسلک د اهلسنت و الجماعة دي مخالف په دې کې معتزله دي وروسته به حوالې راشي بدر الدين عيني هم دا ذکر کړي چې دا مذهب د اهلسنت و الجماعت دي او مخالف په کې معتزله دي ، مراقي الفلاح هم دا ذکر کړي چې داد اهلسنت و الجماعت رايه ده .

مخالفين معتزله دي او استدلال معتزلو کړې دې آيت نه : ﴿وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ﴾ دا استدلال د معتزلو دي .

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

دلته تاسو یو فرق وپیژني هغه دا چې یو نیابت دي عن الاموات او عن الغیر او بل اثابت دي الی الاموات کول د عباداتو له مرو نه دوه صورته لري نیابتاً وایصابتاً .

یو سړي د بل چا نه عبادت کوي په نیت د نیابت سره چې هغه نه وي کړې فریضه پرې پاتې وي دې په کې نائب جوړیږي ، بل یو سړي دي چې هغه د غیر نه یو عبادت کوي اثابتاً په هغه څه لازم نه وه هغه باندې فریضه نه وي پاتې دې یو عمل کوي ثواب هغه ته بخښي .

د انابت مسئله داده چې د احنافو فقه د انابت په صورت کې اعمال ذي اجر تقسیموي ثلاثة اقسام لره څه عبادات بدني محض ، څه عبادات مالي محض څه مشترک بینهما . مثال د بدني محض صلواة دي او صوم دي مثال د مالي محض زکواة او صدقه فطر مثال د مشترک بینهما حج دي احناف وايي چې د مړې نه یا د غیر نه نیابتاً عمل کول .

نو په عباداتو بدنیو کې احناف نیابت جائز نه ګڼي مثال یو سړي وفات شي او لمونځونه پرې پاتې دي نو دغه فوت شوې سړي نه دده اقرباء نیابتاً لمونځونه نه شي کولې یا پرې روژې د رمضان پاتې وي نو روژه ترې نه نه شي نیولې بلکې د هغې بدل کې به فدیه ورکوي دغه ځای کې د جمهورو دا مذهب دي چې د روژې په باب کې به د نیابت په صورت کې فدیه ورکولې شي خو روژه ترې نه نه شي نیولې .

د ظواهرو او د امام احمد رَحِمَهُ اللّٰهُ دا رایه ده چې په روژه کې هم نیابت کیدې شي او د ((صام عنه ولیه)) د حدیث نه استدلال کوي چې څوک مړ شي او په هغه صوم وي نو ((صام عنه)) جمهور علماء نصوصو د کفارې ته ذهاب کوي چې په صورت د کمزورې د دغه رجل کې چې ده دا عبادت نه شو کولې او دې حیات وه نو ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ نص قرآني نه ثابت دي .

نو چې کله سړي مړ شو نو دا خو لا پسې معذور شو نو هلته هم حکم دا دي : ﴿فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ﴾ هغه بله جزیه شوه اختلافي چې د صوم په باره کې به ((صام عنه ولیه)) وي او که فدیه به ترې ورکوي جمهور قول کوي په کفاره باندې امام احمد او ظواهر قول کوي په صوم باندې په مانځه کې بیا ټول متفق دي چې مونځ ترې نه نه شي کولې دا عبادات بدني دي نو چې دا عبادت بدني دي هغه هم عبادت بدني دي .

Scanned by CamScanner

دریم عبادت مالي محض دي هلته نیابت مطلقاً جائز دي باتفاق العلماء مثلاً یو څوک مړ شي زکواة پرې پاتې دي دده د مال نه دده وارث نیابت په زکواة کې کولی شي یا صدقه فطر .

دریم مشترک بینهما دي په مشترک بینهما کې احناف وایي چې نیابت جائز دي په صورت د توصیې او امر کې او جائز نه دي په صورت د غیر توصیه او غیر امر کې لکه حج سړي کمزورې شو امریې وکړو وصیت یې وکړو چې لاړ شه زما پر ځاې حج وکړه نو د هغه نه حج کیدې شي او که وصیت یې چیرته نه وي کړي نو په دې صورت کې بیا نه شي کیدلې د نیابت په صورت کې دا مسئله د نیابت شوه .

هر چې مسئله د اثابت ده په اثابت کې که هغه عبادت بدني وي لکه صوم یا صلوات یا مالي وي نفلي خیراتونه کوي مال ورکوي چا ته خیرات کوي او یا لساني عبادات بدني ذکرې تلاوت راغې جمله کارِ خیر په کې راغې .

او یا مشترک بینهما چې حج او عمره ده نو دا اثابتاً د مړو نه دا مطلقاً په نزد د اهلسنت او عند الاحناف جائز دي دا تفصیل مې دې د پاره وکړو چې هسې نه د فقه په کوم عبارت دوکه شي یو عبارت مخې ته درته راشي په هغې کې زمونږ فقهاو دا ویلې دي چې د مړي نه مونځ نه شي کیدلې روژه نه شي نیول کیدلې دا الفاظ زمونږ په فقه کې شته دي نو بیا که تاسو فرق د نیابت او اثابت ونه کړي هسې نه چې د فقیه دا قول حمل کړې په دې چې ګنې د خیرات بخښلو د روژې نیولو د ایصابت په نیت به ناجائز وي نه هغه قول به هغوي نیابتاً کړې وي چې روژه کې نائب نه شي جوړیدلې په مانځه کې نائب نه شي جوړیدلې .

جمهور علماء مطلقاً ټول جائز ګڼي په اهلسنت کې فقط یو امام چې امام شافعي رَحِمَهُ اللَّهُ دي هغه په مسئله د قراءت کې هغه د جمهورو مخالف دي وایي د مړو پسې د قراءت ثواب بخښل مخالف دي وایي نص به ورته نه وه موجود په دې په د غه وجه به یې قول کړې وي لیکن متأخرین د مذهب دده او بعضې عمده محققین د مذهب دده لکه امام نووي رَحِمَهُ اللَّهُ چې شافعي المذهب دي خو هغه هم طرف د جمهورو ته ترجیح ورکوي د تلاوت ثواب مړو پسې بخښل جائز ګڼي .

استدلال د ﴿وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ﴾ نه چې منکرین کوي د هغې نه مفسرینو اته

Scanned by CamScanner

جوابونه کوي په دغه ایات باندې که قرطبي وګوري هم یې دا جوابونه ذکر کړې دي روح المعاني هم دا جوابونه ذکر کړې دي او زیات تفصیل چې کړي په دغه ایات باندې قاضي ثناء الله پاني پتي رَحِمَهُ اللهُ په تفسیر مظهري کې کړې دي هغه جمله نصوص د حج او عمرې د صوم او د دعاء، د خیرات او تلاوت چې څومره نصوص دي په دغه ځای باندې قاضي صاحب جمعه کړې دي.

نو تفسیر مظهري چې په دغه ایات وکتل شي نو ډیرو کتابونو ته به ستاسو ضرورت پاتې نه شي او دمه به درکړي بدر الدین عیني رَحِمَهُ اللهُ عمدة القاري شرح د صحیح البخاري جلد ۴ صفحه ۴۹۹ کې اعتراض ذکر کوي که ته اعتراض کوي چې : قال الله تعالی ﴿وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ﴾ دې نه مخکې دا ذکر کړې دي چې داد اهلسنت رایه ده چې دا ثوابونه مړو ته رسیږي نو دا ایات دلیل شو عَلَى عَدَمِ وُصُوْلِ الثواب القرآن للمیت دلته شوافعو ته جواب ورکوي که یو شافعي المذهب دغه ایات نه استدلال کوي : قلت، زه جواب ورکوم.

اختلف العلماء في هذه الایات علی ثمانیة اقوال احدهما: یو قول دادی :

اَنَّهَا مَنْسُوْخَةٌ. دا ایات منسوخ دي قائل ددې قول عبد الله ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنْهُ دي، ناسخ ددې لیاره د سورة الطور آیت نمبر (۲۱) دي :

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُم مِّنْ عَمَلِهِم مِّن شَيْءٍ﴾.

هغه کسان چې ایمان یې راوړو اتباع وکړي اولاد ددوي په ایمان کې پیوست به کړو دوي پسې اولاد ددوي کم به نه کړو د اعمالو ددوي نه څه شي لره.

دغه ایات کریمه په دې دال دي چې د بچو اعمال د پلار عمل نامه کې اچولې کیږي او د بچو د عمل په وجه باندې دا پلار او اولاد په شریکه جنت ته دننه کیږي نو د غیر چې ولد دې د پلار عمل نامي ته نفعه ورکړې ده او ﴿وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ﴾ ددې په ضد راځي نو ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنْهُ جواب کوي :

ادخل الاباء الجنة بصلاح الابناء.

Scanned by CamScanner

امام قرطبي رَحِمَهُ اللهُ وايي :

قاله ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنهُ. دا قول دا چې منسوخ دي هغه ورته ناسخ دي داد ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنهُ قول دي .

خو دومره اعتراض کولې شي چې ايات اول : ﴿وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ﴾ دا مؤخر دي او ايات د ﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا﴾ مقدم دي نو هغه دې لره ناسخ څنګه کرځوي دا دې هغې لره ناسخ شي .

د هغې جواب هم مفسرينو کړې دغه ځای کې چې يو ترتيب د مصحف عثماني دي بل ترتيب نزولي دي په نزول کې هغه ايات مقدم دي دا ترې مؤخر دي .

دويم جواب :

انها خاصة بقوم ابراهيم وموسى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ واما هذه الامة .

هر چې دا امت دي .

فلهم ما سعوا وما سعى لهم غيرهم سعالهم غيرهم . دې امت ته دا خصوصيت دي چې دوي ته د خپلو اعمالو اجرهم دي او د غير د اعمالو اجر هم شته دا ايات مختص دي تر قوم د ابراهيم عَلَيْهِ السَّلَامُ او موسى عَلَيْهِ السَّلَامُ پورې .

دا قول د عکرمة مولى ابن عباس دي هغه ايات که مخکې وروسته ولوستلې شي خپله معلوميږي .

﴿أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَىٰ ۝ وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّىٰ﴾ دا خلک نه دي آګاه په هغه احکامو چې په صحيفو د موسى عَلَيْهِ السَّلَامُ کې وه په صحيفو د ابراهيم عَلَيْهِ السَّلَامُ کې وه هغه احکام دا وه :

﴿أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۝ وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ﴾ نو داد هغې صحيفو حکم دي .

دريم جواب دا کوي :

المراد بالانسان ههنا الكافر قاله الربيع بن انس . دا قول د ربيع بن انس دي .

Scanned by CamScanner

وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ لیس للکافر إِلَّا مَا سَعَىٰ اما لمؤمن فله ما سعی و ما سُعي لها . که دا اعتراض څوک وکړي چې انسان خو عام مراد دي کافر څنګه ترې اخلي دا خو ډېر ځل ذکر د عام مراد ترې خاص قرآن کريم نشته . هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُن شَيْئًا مَّذْكُورًا ، راغلي وه انسان باندې يو وخت ذکر د انسان دي مراد ترې آدم عَلَيْهِ السَّلَامُ دي د بعضې مفسرينو په قول .

څلورم جواب :

وان ليس للانسان ما سعی من طريق العدل فاما من باب الفضل فجائز وان ليس للانسان ماسعى بطريق العدل ولهم ما سعوا و ما سُعِيَ لهم بطريق الفضل .

عدل دادی چې د غير د اعمالو ثواب ور ونه رسوي څه د عدل خلاف نه ده دا چې ورسوي يې دا يې فضل دي په دې امت باندې مثلاً يو سړي مړ شي د هغه پس مانده ګانو هغه پسې خيراتونه وکړل او هغه ونه بخښل شو دې ته څوک ظلم نه شي ويلې چې دا خالق ظلم کړې دي ځکه دنيا کې وخت ورکړې وه دا چې بيا يې هم ور رسوي دې امت ته د نصوصو ثابته ده بطريق الفضل دا احسان کوي . دا قول د حسين بن فضل دي .

پنځم جواب : وان ليس للانسان ما سعی په معنی د ما نوی سره دي :

قاله ابوبکر الوراق : بيا خو بالکل دا مسئله دې باب نه خارج شوه .

ليس للانسان الا ما نوی نشته انسان ته مګر خپل نيت دا مسئله نه چيړي چې ګنې خپل عمل شته او د بل نشته . سعی په معنی د نوی باندې دا قول د ابوبکر وراق دي .

شپږم جواب :

ليس للکافر من الخير الا ما عمله في الدنيا فيثاب عليه في الدنيا . وايي دا ايات کريمه په حق د کافر کې ده او په عمل خير دده کې ده چې رب کريم هر خير والا ته خير ورکوي خو هر چې مؤمن دي د خير بدله دلته هم ورکوي هلته يې هم ورکوي ، هر چې کافر دي ليس له الا ما سعی بس د هغه کار خير بدله دلته ورکړي کافر هم چې چا سره ښه وکړي دلته دنيا کې ورته بدله ورکړي هلته بيا ورته څه نشته دا د ثعلبي قول شو .

Scanned by CamScanner

اوم جواب : لام په الانسان کې په معنی د علی باندې دي :

ان اللام في الانسان بمعنى على تقديره ليس على الانسان الا ما سعى ، نو على د ضرر لپاره وي د خير لپاره نه شو د بل چا ګناه په ده نه باريږي .

اتم جواب :

انه ليس له الا سعيه غير ان الاسباب مختلفة . زه وايي تسليم کوم چې د بل چا عمل ورته نه رسيږي خو دا اسباب مختلف دي .

فتارة يكون سعيه في تحصيل الشيء بنفسه وتارةً يكون سعيه في تحصيل سببه مثل سعيه في تحصيل قراءت ولد يترحم عليه . دغه بچي چې ده پسې تلاوت کوي دغه بچي دا تلاوت ته چا جوړ کړې وه دا اول نه ده کوشش کړې وه چې دا به قاري کوم چې بيا به ما پسې تلاوت کوي وايي دا دده خپله سعي ده که ده دا سعي نه وي کړې نو هغه چيرته قاري کيده او چيرته يې تلاوت کولو .

وصديق يستغفر له . نو داد انډيوال کړې وي کنه ګنې زيات خلک شته چې خپلو اقاربو پسې دُعا نه کوي او چې ده پسې کوي نو داده ورسره ښه وخت تير کړې وي او ښه دوست يې جوړ شوې وي . وتارةً يسعى في خدمة الدين والعبادة فيكتسب محبة اهل الدين فيكون ذلك سبباً حصل بسعيه . دا ټول دده په سعي شوې وي .

داد ان ليس للانسان ما سعى نه مفسرين په دغه ځای ټول دغه جوابونه کوي چونکې ظاهر ددې نص د اهلسنت د اصل خلاف دې د اهلسنتو په اصولو کې دا راغلل په عقائدو کې دا راغلل چې دُعاء صداقات تلاوتونه دا نفعه رسوي ظاهر د نص ددې خلاف راځي اصول د اهلسنتو لکه د قرآن کريم مقابله کې راتللې شي هغه خو خلکو ته عقيده ښايي نو عقيده څنګه د قرآن مخالفه شوه نو ددې وجې نه علماء مجبور شول ددې ايات کريمه جوابونه دا نه دي بلکې صحيح محمل لټول دي چې تر څو تعارض د ايات ورک شي د اصل د اهلسنت سره .

مونږ ددې قائل يو چې ترتيب وار تلاوتونه ، صوم ، صدقه ، حج او عتق دُعاء دا ټول مړي ته نفع ورکوي .

Scanned by CamScanner

اول : الدعاء ينفع الميت دا مسئله اتفاقي ده حتى چې خصم هم په دې قائل دي چې دُعاء مړي ته نفع ورکوي .

عمدة القاري شرح صحيح البخاري جلد ۴ صفحه ۴۹۷ :

ولكن اجمع العلماء على ان الدعاء ينفعهم ويصلهم ثوابه .

په دې د علماو اجماع ده چې دُعاء مړي ته نفع ورکوي .

لقوله تعالى : ﴿ وَالَّذِينَ جَاءُو مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ ﴾ (سورة الحشر آيت : ۵۹)

دا تعريف د مؤمنانو راغلي چې په حق د سابقينو کې د مغفرت دعاء غواړي .

وغير ذلك من الآيات وبالاحاديث المشهورة منها قوله : اللهم اغفر لاهل بقيع الغرقد نبي عليه السلام دعاء کوي .

ومنها قوله اللهم اغفر لحينا وميتنا وغير ذلك . دا ټول ادله دد دي .

چونکې مسئله اتفاقي ده نو مونږ پرې ډير بحث نه کوو ، معتزلوو کې څه غلاط او سر سخته تير شوي دي چې هغوي دې نه هم انکار کړي دي او ﴿ وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ﴾ د ظاهر نص پسې تللي دي .

نو د شرح عقائد متن په هغه غلاط رد کوي :

في دعاء الاحياء للاموات وصدقتهم نفع لهم عند اهل السنة خلافاً للمعتزلة .

هر څې ثواب د صوم ، صدقې ، حج ، عمرې او د عتق دي امواتو ته رسيږي او په دې باندې به زه کې تعداد کې احاديث تاسو ته ذکر کړم :

(۱) مصنف ابن ابي شيبة جلد ۳ صفحه ۳۸۶ :

حدثنا هُشيم عن حجاج عن عمرو بن شعيب عن ابيه عن جده انه سأل النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله صلى الله عليه وسلم ان العاص بن وائل كان يأمر في الجاهلية . عاص ابن وائل چې دې امريې کړې وه په جاهليت کې .

ان ينحر مائة بُدنة . چې له ده نه دې سل (۱۰۰) بُدني حلالې شي دا سوال عمرو بن

Scanned by CamScanner

العاص کړي دي او عمرو بن شعيب راوي ددې حديث هغه جد دده دي چې ده عمرو بن عاص دي نو دا هشام يې ورور شو .

وان هشام بن العاص نحر حصته من ذلك خمسين بدنة . زما ورور هشام پنځوس (۵۰) اوښان حلال کړي دي .

آفأنحر عنه . زه ترې نه حلاله وکړمه دا باقي پنځوس زه هم حلال کړمه .

فقال أن أباك لو كان أقر بالتوحيد فصمت عنه او تصدقت عنه او اعتقت عنه بلغه ذلك . رحمت عالم ﷺ ورته فرمايي که ستا پلار چيرته مُقر بالتوحيد واي بيا تا روژه ترې نيولې واي خيرات دې ترې کړې واي غلام دې ترې آزاد کړې واي بَلَغَهُ ذلك رسيدلې به وه ورته دا اوس ورته نه رسيږي ځکه مقر بالتوحيد نه دي .

نو دا واضح دليل په دې دي چې مؤمن ته صدقه ، روژه ، عتق يعنې هر کارِ خير اجر رسي ورته . دا حديث مسند احمد بن حنبل جلد ۲ صفحه ۱۸۱ کې هم ذکر کړي عمدة القاري هم ذکر کړي جلد ۴ صفحه ۴۹۸ .

وأقر الألباني بصحة الحديث . په السلسلة الصحيحة جلد ۱ صفحه ۴۸۳ کې الباني وايي :

قلت وهذا اسناد صحيح رجاله كلهم ثقات على الخلاف المعروف في عمرو ابن شعيب عن ابيه عن جده وهشيم ولحجاج كلاهما مدلس . دا دلته علامه هيتمي يوه جرحه کړې ده په دغه حديث باندې چې ددې سند کې هشيم راغلې عن حجاج او هشيم او حجاج دواړه مدلسين وه مدلس چې کله عنعن وکړي مقبوله نه وي الباني په دې جرحه رد کوي :

ولكنهما ما قد صرحا بالتحديث فزالت شبهة تدليسهما .

د مسند احمد چې کومه حواله ما ذکر کړه هغلته الفاظ داسې دي :

حدثنا هشيم قال اخبرنا حجاج . دا عنعن هلته نشته په الفاظو د تحديث سره يې روايت کړې دي د اخبار سره ، نو داد هغه اعتراض دفعه وشوه ولكنهما قد صرحا بالتحديث فزالت شبهة تدليسهما ، کوم چې په مجمع الزوائد کې علامه هيتمي په دې اعتراض کړې دي چې په

Scanned by CamScanner

دي کې دوه راويان مدلسين دي او دلته عنعن ده نو عنعن په روايت د ابن ابي شيبة کې ده په روايت د مسند احمد کې په لفظ د اخبرنا سره ده .

دويم : مصنف ابن ابي شيبة جلد ۳ صفحه ۳۸۶ کې باب لګوي :

باب ما يتبع الميت بعد موته : حدثنا جعفر بن عون عن هشام بن عروة عن ابيه عن عائشة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قالت جاء رجل الى النبي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقال ان امي افتلتت نفسها وانها لو تكلمت تصدقت . که هغې چيرته خبرې کړې واي نو خيرات به يې کړې واي يو ناڅاپه مړه شوه .

فهل لها من اجر . څه اجر شته . **ان تصدقت عنها** . چې زه د هغې نه خيرات وکړمه .

قال نعم . رحمت عالم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جواب کوي هاو اجر شته دي .

دا حديث مسلم کوم چې بيروت چاپ دي ذکر کړي جلد ۵ صفحه ۷۳۰ پاکستان چاپ جلد ۲ صفحه ۶۹۶ .

بخاري جلد ۱ صفحه ۴۶۷ ، مصنف عبد الرزاق جلد ۹ صفحه ۶۰ ، معجم الاوسط جلد ۱ صفحه ۲۱۷ ، مسند ابي يعلى جلد ۷ صفحه ۴۱۰ سنن بيهقي جلد ۴ صفحه ۶۲ ، مسند ابي عوانة جلد ۳ صفحه ۴۹۳ .

په مذکور حديث کې ابي عوانة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فرمايي :

الدليل على ان من ماتت غير وصية وله ولد يتصدق عنه لتكونن له كفارة .

يو سړي مړ شي وصيت يې نه وي کړې اولاد خيرات ورپسې کوي چې دا کفاره شي .

نن صبا خيرات کول څکه بنه کار دي چې خلک لا علمه دي د وصيت په قدر نه پوهيږي شريعت ده لره اختيار ورکړي چې ته محتضر نه يې او مرګ درته نزدې شي او بيمار شي نو ته ثلث نه په اقل باندې وصيت کولې شي دا ددې لپاره چې تا نه ژوند کې دروغ ويل شوې قسمونه به درنه شوې نورې کمزورياني به شوې وي په صدقه فطر زکواة کې به درنه تقصيرات شوې وي دا ټول مال کې د دريمې حصې ته حقداريې دا راواخله خيرات يې کړه په خپله زندګي کې چې هغه ستا صفائي او کفاره شي نو اوس څوک په ثلث د مال وصيت کوي لا علمه دي کنه .

بهتره طريقه خو يې داده چې هر کله لا علمه دي اوس همد اسې قبر کې پريږدي نو مه

Scanned by CamScanner

يې پرېږده ته پرې صدقه وکړه هغه دې وصيت نه وي کړې کنه وارث ته په کار دي چې هغه وصيت ونه کړو او دې پسې لګيا شي تقريباً د ټول مال څه کم دريمه حصه پسې خيرات کړي فرض نه ده بهتره داده تبرع ده او احسان دي له ميت سره .

ګوره دې حديث نه معلوميږي که هغې خبرې کړې واى نو وصيت به يې کړې وه خو اوس يې نه دي کړي زه څه وکړمه خيرات وکړم ترې نه وايي وي کړه ترې نه .

سنن مأثوره هم دا حديث ذکر کړي په جلد ۱ صفحه ۳۸۷ کې هغې کې باب لګوي :

باب يستحب لمن يتوفى فجاءة ان يتصدقوا عنها .

مستحب داده چې څوک يو ناڅاپه مړ شي نو خلک دې ترې نه خيرات وکړي .

سنن بيهقي جلد ۴ صفحه ۱۰۹ کې باب لګوي :

باب الصدقة عن الميت ، بيا باب لګوي : اذا مات فجاءة هل يستحب لاهله ان يتصدق عنه ، يو ناڅاپه څوک مړ شي آيا مستحب دي چې خلک ترې خيرات وکړي نو د حديث په ذکر سره د نعم جواب راځي ترجمه کې ده نعم نه وي ويلې نبي عَلَيْهِ السَّلَامُ نعم ويلي ده صرف سوال ذکر کړي په حديث کې نعم راغلي او ده په ترجمه کې سوال ذکر کړي آيا مستحب دي چې سړي مړ شي خيرات پسې وشي بس جواب يې هغه حديث بيا ذکر کړي دا مذکوره حديث د غه ټولو مذکورو کتبو په مذکورو صفحو کې ذکر کړې دي .

دريم : مصنف ابن ابي شيبة جلد ۳ صفحه ۳۸۷ :

حدثنا ابن عيينة عن الزهري عن عبيدالله عن ابن عباس ان سعد بن عُبادة استفتى النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ في نذرٍ كان على امه توفيت قبل ان تقضيه .

حضرت سعد بن عبادة رَضِيَ اللهُ عَنْهُ استفتاء وکړه د يو نذر باره کې د ده په مور پاتې وه هغه وفات شوه نذر يې پوره کړې نه وه .

فقال اقضه عنها . پوره يې کړه ته د هغې نه .

څلورم : دا رنګې مصنف ابن ابي شيبة جلد ۳ صفحه ۳۸۷ :

حدثنا عبد الصمد بن عبد الوارث عن حماد بن سلمة عن عاصم عن ابي صالح عن ابي هريرة

Scanned by CamScanner

رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال ان الرجل ليرفع الدرجة فيقول ما هذا.

يو سړي پورته کولې شي په درجه في الجنة کې بيا دې به وايي د کوم ځاى نه شو ما ته دا مقام زما اعمال خو ددې موافق نه وه.

فيقال. ده ته به وويلې شي .باستغفار ولدك من بعدك لك. ستا نه وروسته ستا بچي ستا لپاره بخښنه غوښتې ده د هغې په وجه دا مقام در کول شوې.

پنځم:

حدثنا وكيع عن سفيان عن حبيب بن ابي ثابت عن عطاء وعن سفيان، عن زيد بن اسلم قالوا جاء رجل الى النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله صلى الله عليه وسلم اعتق عن ابي وقد مات؟

پلار مې مړ دى زه ترې غلام آزاد ولې شم آزاد کړم. قال: نعم.

څه به په عتق کې راغلې وي څه به په دُعاء کې راغلي وي څه به په حج عمره، صوم صلواة کې راغلې وي دا ټول روايات ددې ثبوت کوي چې کارِ خير ذي اجر وي هغه د مړده نه کولې شي اثاتباً.

شپږم: دارنګې مصنف ابن ابي شيبة جلد ۳ صفحه ۳۸۷:

حدثنا وكيع حدثنا ابن رواد حدثنا شريك عن الحجاج بن دينار قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ان من البر بعد البر ان تصلي عنهما مع صلاتك وان تصوم عنهما مع صيامك وان تصدق عنهما مع صدقتك.

نبي اكرم صلى الله عليه وسلم فرمايي نيکي وروسته له نيکي نه د والدينو سره داده چې مونځ وکړي د والدينو نه خپل مونځ کوي يو څو رکعاته مور او پلار پسې وکړه خپله روژه چې نيسي هغوي پسې هم څه روژې ونيسه ځان لره چې خيرات کوي نو هغوي پسې هم خيرات وکړه نو دا بِر د والدينو دي او دا احسان شو له والدينو سره بعد الوفات هر کله چې نبي عليه السلام د بالوالدين احساناً دا ترجمه وکړه نو بيا خو د نص قرآني نه هم دا ثابته شوه چې د مور او پلار سره په احسان باندې امر شوې دې نو ولد لره وروسته له وفات نه احسان د

Scanned by CamScanner

والدينو هغوي پسې خيرات كول دي هغوي پسې صدقه بخښل دي هغوي پسې دعاء ګانې كول دي وغيره .

اوم: مصنف ابن ابي شيبة جلد ۳ صفحه ۳۸۸ زه چې په كومه مسئله كې د مصنف ابن ابي شيبه حواله پيدا كړم بيا د بل كتاب حواله نه وركوم اكثرا د هغې وجه داده چې دا ډيرد اسلافو نه دي اول رتبه كې امام مالک رَحِمَهُ اللهُ دي د مؤطأ بيا دويمه رتبه كې تقريباً دې دي بل شيخ الكل دي د امام بخاري امام مسلم د ابوزرعه د امام ابو حاتم د امام ابي داود د امام نسائي ددې تولو استاذ دي او دا ټول ترې نه نقل كوي او دده سند هم اكثر مختصر وي :

حدثنا الفضل بن دكين عن الحسن بن صالح عن عبدالله بن عطاء عن ابي جعفر ان الحسن والحسين رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا كانا يعتقان عن علي بعد موته .

حضرت حسن حضرت حسين رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا د حضرت علي رَضِيَ اللهُ عَنْهُ د وفات نه وروسته به يې ده پسې غلامان آزادول .

اتم : دارنګې عمدة القاري شرح صحيح البخاري جلد ۴ صفحه ۴۹۸ :

وفي كتاب القاضي الامام ابي الحسين بن الفراء عن انس رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أنه سأل رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقال يا رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اذا نتصدق عن موتانا ونحج عنهم وندعوا لهم .

چې مونږ خيرات د مړو نه كوو مونږ ترې نه حجونه كوو او مونږ ورته دعاء كوو .

فهل يصل ذلك اليهم . دا مړده ګانو ته رسيږي او كه نه .

قال: نعم . رحمت عالم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حضرت انس رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ته جواب وركوي : نعم ويفرحون به . مړده ګان پرې خوشحاليږي .

كما يفرح احدكم بالطبق اذا اهدي اليه . لكه يو كس ستاسو خوشحاليږي په يو خانک سره چې ډک د فروټو نه وي او راوړلې شي ده ته په هديه كې .

نهم روايت : صحيح مسلم معرب بيروتي چاپ جلد ۵ صفحه ۷۳ :

حدثنا يحيى بن ايوب وقتيبة بن سعيد وعلي بن حجر قالوا حدثنا اسماعيل وهو ابن جعفر عن العلاء عن ابيه عن ابي هريرة ان رجلاً قال للنبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ان ابي مات

Scanned by CamScanner

وترك مالاً ولم يوص .

پلار مې مړ شو مال يې پريښى دي وصيت يې هم نه دي کړي .

فهل يكفر عنه ان اتصدق عنه . کفاره ترې نه کرځي چې زه ترې نه صدقه وکړمه .

قال : نعم . وصيت چې نه وي هلته صدقه جائزه ده تبرع ده .

هم دا حديث مسند ابي عوانة هم ذکر کړي جلد ۳ صفحه ۴۹۳ کې .

لسم روايت : سنن ابي داؤد جلد ۲ صفحه ۵۴ :

حدثنا محمد بن كثير اخبرنا اسرائيل عن ابي اسحاق عن رجل عن سعد بن عبادة انه قال يارسول الله صَلَّى ٱللَّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ان ام سعد ماتت .

خپله مور يادوي . فأي الصدقة افضل . کومه صدقه افضل ده .

قال : الماء . اوبه . قال فحفر بئراً . کوهي وکنسته .

وقال هذه لأم سعد . دا زما د مور په نوم باندې شو .

يو شي د چا په نوم کول په نوم د نذر باندې دا جائز نه دي البته يو شي د چا په نوم کول د ايصال ثواب په نيت باندې دا بيا جائز دي .

نذر عبادت دي محضاً لذات الله تعالى د هغه په نوم نيول کيږي د بل چا په نوم نذر نه نيول کيږي صاحب د روح المعاني يو ځاى کې سخت غصه شوې دي وايي هغه مشرکين چې نذور نيسي په عبادو باندې وايي داد چينجو نه هم ډير شوي دي نو تاسو فتوى د شرک په دې مه کوي .

پنجاب کې چې کومې بکسې زيارتونو سره پرتې وي او پرې ليکلې وي نذرانه او هر ڈالو دا غلط لفظ دي .

تفسيرات احمدي ليکلي دي :

اما للبقرة المنذورة لأولياء الله تعالى فحلال طيب اكله . په دغه ايات وما اهل به لغير الله ، بقره منذوره لأولياء الله پاکه ده خوړل يې روا دي .

دا چې په نوم د ايصال ثواب باندې وي خو شيان زمونږ په خلکو کې غلطيانې دي مثلاً

Scanned by CamScanner

يو څاروي دي بوځي يې د چا په نوم يې هم کړي بيا يې بوځي زيارت ته او هلته يې حلالوي نو که ددې ثواب د هغه په نوم باندې وي دا خو جائز دي دليل د غه مذکور حديث دي چې : هذه لأم سعد . کوهي د أم سعد په نوم شو چې وفات شوې وه .

او دا عمل دوي وهابيان هم کوي دوي يو ځل يو ځای کې سره راغونډ شوي وه زمونږ يو طالب وه هغه مونږ خبر کړو ماسخوتن چې دلته وهابيان راغلي اد خلک وايي چې بشاوري هم راځي مونږ دوي خوره پرې موښودله او ماوويل چې دا خو ډيره ښه خبره ده چې بشاوري لا د کوټې نه بهر شو مونږ ورغلو هلته يو مسجد وه چې لاړو نو ددوي ملايان راغلي وه خو بشاوري په کې نه وه وروسته بيا مونږ ته يو کس وويل چې بشاوري ګاډي کې مسجد پورې راغې خو چا ورته وويل چې دا خو مولوي غلام حضرت غلام هم راغلي نو د تيښتې لاره يې غوره وګڼله او لاړ .

هلته چې کيناستلو نو خبرې وشوې وايي دا شرک دي چې څوک د چا په نوم څه منخته کوي نو هغه ته ماوويل چې دې اقوالو کې ددوي مقصد ايصال ثواب وي دا الفاظ چې دا شي مې د فلاني په نوم منلي ده ددې مقصد ايصال ثواب وي يو شي د چا په نوم کول دوه معنى لري د چا په نوم کول نذراً او د چا په نوم کول اثاباتاً دا فرق لري دا شي د فلاني په نوم باندې نذراً ، دا شي د فلاني په نوم ايصاباتاً دده ثواب هغه ته بخښم ايصاباتاً تسميه د چا دا څه شرک نه ده .

دا حديث د ابي داؤد مې ورته پيش کړو : وقال هذه لأم سعد . حتى چې شارحين ليکي چې دا کوهي مسمى په لأم سعد شو نو دا جائز دي وايي نه دا چې د چا په نوم شي دا مردار ده ما ورته وويل چې ستاسو مدرسې ته څوک ګډ چيلي راولي چې دا به د بشاوري مدرسې ته بوځمه دا څنګه ده وايي دا خو جائز ده نو ما ورته وويل د بشاوري د مدرسې نوم اخستل جائز دي او د يو زيارت نوم اخستل شرک دي دا فرق يې څه شي دي او په کوم ځای کې ده .

بيا هغه ته ماوويل چې ستاسو د مسجد نوم څه ده وايي مسجد حمزه ما ورته وويل چې مسجد به د هغه چا په نوم يادېږي مثلاً چې د محلې مشر وي يا باني ددې مسجد وي او يا به يې ثواب هغه ته بخښل شوې وي .

Scanned by CamScanner

اوس تاسو دا خپل مسجد ته مسجد حمزه ولې وايي ؟ حمزه رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ستاسو جومات هغه آباد کړې دي او که ددې مسجد ثواب مو هم حضرت حمزه رَضِيَ اللهُ عَنْهُ پسې بخښلې دي دا تسميه مو له څه وجهې ورته ايښې ده نو ما ورته وويل که محض تسميه اثابتاً شرک شي نو د مسجد نوم حمزه کيخودل هم بيا شرک دي دا دې هم د هغه په نوم کړو کنه .

دا مدارس د خلکو په نومونو باندې دي نو زمونږ د عوامو په اصلاح کوي دا زړې بڅې اکثر دا وايي که زما دا مشکل وشو نو فلاني بابا ته به بيا جنډه وړمه هغه خو په جنډو نه خوشحاليږي کنه دا بعضې خلک زياتي کوي اول جنډا کوم کتاب را اخيستي ده تاسو کُتب د فقه وګوري عبد الغني نابلسي رَحِمَهُ اللهُ په کشف النور کې القاء د بعضې غلافونو د حسن نيت په وجه باندې عزت د دغه ولې يې مقصد وي يو غلاف ته يې جواز ورکړې نو د هغې دا مقصد شو چې ته به چيرته په بازار کې کېږه ګوري او راوړي پرې اچوي به يې لکه دا زيارتونو کې دومره زياتې کېږي خلکو زوړندې کړې وي چې هيڅ حد نه لري دومره يې پرې اچولې وي .

بيا د اعلام لپاره بعضې خلکو جنډه په شناخته قياس کړې ده چې نبي عَلَيْهِ السَّلَام کانړي ودروه چې دا زمونږ وروړ نخښه شوه د اعلام د پاره نو د اعلام لپاره خو يوه جنډه کفايت کوي نو د دومره زياتو جنډو ته څه ضرورت دي لکه ددې هرې خبرې به علماو نه تپوس کيږي بناء على القبر چې کوم فقيه جائزه کړې د ضرورت لپاره که چيرته دلته زائرين راځي شپه راځي تلاوت کوي د باران د يخنې نه د بچ کيدو لپاره که بناء وشي نو باک نه کوي رنا يې په دې صورت جائز کړې ده که يو څوک تلاوت کوي او هغه ته يوه شمعه بله شي چې تلاوت وکړي جائزه کړې ده په دې شکل شمعې بلول چې هلته د زيارت په خوا کې تور کوزه ړي جوړه کړې وي او ډيرې شمعې بليږي او د هرې جمعې په شپې بليږي دا خو يو فقيه هم جائز نه ګڼي دا خو بنکاره د حديث مخالفت دي .

نو دغه مسئله د نوم کولو چې ده نو د عوامو مقصد اثابت وي نذر نه وي پوهيږي نه نو خپل عوام پوهه کول په کار دي چې تاسو نذرانه د ولي په نوم مه مني بلکې د خدای په نوم يو شي نذر کړي يا يې ومني ثواب يې فلاني پسې وبخښي اثابتاً يو شي د چا پسې بخښل دا ناروا نه دي .

Scanned by CamScanner

یو بله جزیه هغه مسئله د عقر ده چې بعضې خلک څاروي وړي او په زیارت کې ذبحه کوي نو دا زمونږ شریعت منع کړې دي لا عقر في الاسلام .

امام ابي داؤد باب لکوي : باب کراهیة الذبح عند القبر ، نو بیا دا حدیث پیش کوي :

لا عقر في الاسلام . په اسلام کې عقر نشته نو عقر داوه چې هغوي به دا کار کولو چې یو کس به سخي وه هغه به چې مړ شو نو وروسته د وفات د هغه نه به تلل او د قبر سره به یې حلالې ورته کولې چې مونږ یې دا دربار کرم ساتو چې دا سخا یې وروسته هم جاري ده .

نو دا څاروي وړل او هلته حلالول او دا تقرب عبادت ګڼل دا زمونږ د شریعت مخالفت دي هر شي چې دې منلې دي هلته د وړلو ضرورت نشته بل ځای حلال کړه ثواب یې وروبخښه او که خامخا وړي نو دا سوچ کوه چې دغې مزار نه لرې کوم ځای کې حلال کړه هغه ځای کې یې پوخ کړه .

یوې جزیې بلې ته موهم چې سوچ وي که چا وي وړ هلته یې حلال کړو نو دا شي پاک دي که ناپاکه نو دې کې به سوچ کولې شي چې داد تعظیم د ذلك الولي د پاره دي او که د اثابت د ذلك الولي د پاره دي که دا د اثابت لپاره وه ثواب یې وربخښلو نو دا شي حلال طیب ، حلال دي پاک دي بیا په اسم الله اخیستلې شوې دې په دې شرائط د ذبحې پوره شوې دي داد مؤمن ذبیحه ده دا پاکه ده ﴿وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾ که نه یې خوري هغه تا ته متوجه کیږي څه چل دي په تاسو چې اسم الله پرې یاد شوې تاسو یې نه خوري .

او که چیرته داد تعظیم لپاره وي د دې لپاره یې وړي وي چې زه په دې د ولې تعظیم کومه نو ګوري بیا دا شي مرداریږي د غیر الله د تعظیم لپاره چې شي حلال شي هغه بیا مردار دي ﴿مَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ﴾ په دې ځای مفسرین کرام وایي چې یو بادشاه راروان وي او ته د تعظیم لپاره د هغه خپو کې ګډ حلالوي دا حرام دي دا په ما ﴿مَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ﴾ کې راځي .

په قبر چې روړپې وړي یا بل څه شي وړل یې جائز دي او که نه ؟

بعضې قبور داسې وي چې هغه خو اداري جوړې شوې وي دربار ترې جوړ وي د هغې مالکان موجود وي څکه په هغې خرچه کوي دا هغه ملکیت کې راځي بیا نو هغه څوک نه شي

Scanned by CamScanner

او چتولې.

او که په عامو قبورو باندې وي صاحب د قبر يې مالک نه دي نو دا به يا چا نه غورځيدلې وي يا به يې د خيرات په نوم اچولې وي که د خيرات په نوم يې اچولې وي ځه باک نه لري دا اخلي يې خيرات خوزئ ميريان يې هم خوري ته يې هم خوره.

او که نه داسې وي چې ګمان دي د لقيط وربانديې وي چې دا به چا نه غورځيدلې وي نو يا هماغه مسئله د لقيط ده چې تر دري ورځو به څې هلته به اعلانونه کوي يا به هفته بعد بيا به مياشت بيا به کال بعد اعلان کوي کال بعد به يې خيرات کوي که لس، کاله وروسته يې مالک پيدا شو د جيب نه به يې لندوي نو يا مسئله سخته ده.

او که څوک نذر ومني بيا د نذر نه خوراک کولې شي او که نه؟

نو د هغې نه خوراک ده ته جائز نه دي دا يو عامه کليه ده هر يو صدقه واجبه مفروضه هغې نه چې څوک متصدق وي اکل نه شي کولې او د هرې صدقې نفلي نه بې کولې شي مثال صدقه فطر بيرته ورکوونکي نه شي خوړلې زکواة نذر نه شي خوړلې کوم شي چې په تا واجيبږي بيا واجب شي که واجب من الله وي که تا په ځان واجب کړې وي هغه بيا ته نه شي خوړلې او چې ته يې نه شي خوړلې اصل او فرع دې هم نه شي خوړلې.

خبره دې ځای نه وه چې فحفر بئراً وقال هذه لأم سعد نو چې کومو عامو ښځو نذراني منلې او نيت يې د اثابت وه نو پوهه يې کړې نذر مه منه بلکې نذر د خدای په نوم ومنه او ددې ثواب د چا نوم پسې کړه، نو يو شي د چا په نوم کول نذراً او يو شي د چا په نوم کول اثابتاً فرق لري نذراً جائز نه دي اثابتاً جائز دي.

يولسم روايت: دارنګې سنن الدار القطني جلد ۳ صفحه ۲۹۹:

حدثنا القاضي المحاملي حدثنا ابو مية الطرسوسي حدثنا ابو خالد الأموي حدثنا ابوسعيد البقال عن عطاء بن ابي رباح عن زيد بن ارقم قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم اذا حج الرجل عن والديه.

څوک چې مور پلار نه نفلي حج وکړي.

تقبل منه. قبول به کړې شي له ده نه، ومنهما او د والدينو نه.

Scanned by CamScanner

واستبشرت ارواحهما في السماء . او ارواح د والدينو به يې په اسمان کې خوشحال وي .

وكتب عند الله تعالى برآ . او دغه بچي به د خداى تعالى په نزد د ابرارو نه وليکلې شي

په معنى د بر الوالدين سره دا به د هغه چا نه شي چا چې د مور او پلار سره بنيګړې کړې وي

دې حق کې کمزورې نه وي راغلې .

دولسم روايت : دا هم سنن دار القطني په مذکوره صفحه ليکلې دي :

عن ابن جريج عن عطاء عن ابن عباس رضي الله عنه قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من حج

عن ابويه او قضى عنهما مغرما بعث يوم القيامة مع الأبرار .

ديارلسم روايت : دا هم سنن الدار قطني را اخيستې په مذکوره حواله :

عن عطاء عن ابن عباس رضي الله عنه قال اتى النبي صلى الله عليه وسلم رجل .

نبي عليه السلام ته يو سړې راغې .

فقال ان أبي مات وعليه حجة الاسلام . زما پلار وفات شوې او په هغه حج ورباندې ده.

أفأحج عنه؟ قال أرأيت لو ان أباك ترك ديناً . که پلار دې په ځان باندې قرض پرېښې وي.

أقضيته عنه . تا به ادا کولې له هغه نه .

قال : نعم . قال : فاحجج عن ابيك . حج ترې وکړه .

داد نبي عليه السلام قياس دې قياس د حق الله يې کړې په حق العبد باندې چې هر کله حق

العبد مطالب لرې دنيا کې ظاهراً د هغې اداء ته کولې شي نو د حق الله هم کولې شي .

څوارلسم روايت : المعجم الكبير للطبراني جلد ۱۰ صفحه ۱۳۳ :

حدثنا محمد بن عبد الله الحضرمي حدثنا محمد بن عبد الرحمن بن غزوان حدثنا شريك

عن سالم الافطس عن سعيد بن جبير عن ابن عباس رضي الله عنه أظنه عن النبي صلى الله عليه وسلم .

چې مرفوع يې کړو .

قال : اذا دخل الرجل الجنة سأل عن ابويه وزوجته وولده فيقال انهم لم يبلغوا درجتك

وعملك . هغه ستا درجې ته نه دي راغلي .

Scanned by CamScanner

فيقول يا رب قد عملتُ لي ولهم . دي به وايي ما چې اعمال کړي د ځان لپاره مې هم کړي ددوي لپاره مې هم کړي .

فيؤمر بإلحاقهم بهم . امر به وشي چې دده والدين ده ته جنت ته راولي .

قرأ ابن عباس رضي الله عنه . ولوست ابن عباس رضي الله عنه دا ايات : ﴿ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُم مِّنْ عَمَلِهِم مِّن شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ﴾ (سورة الطور آيت : ۲۱)

پنځلسم روايت : المعجم الاوسط جلد ۷ صفحه ۹۲ :

حدثنا محمد بن علي المروزي حدثنا محمد بن عبد الله بن قهزاذ حدثنا علي بن الحسن بن شقيق حدثنا خارجة بن مصعب عن عثمان بن سعد عن عمرو بن شعيب عن ابيه عن جده ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال ما على احدكم اذا اراد أن يتصدق بصدقة .

څه به وشي په يو کس باندې چې اراده د يو خيرات لري .

أن يجعلها عن أبويه فلا ينقص من أجورهم شيئاً . چې وکرځوي هغه د مور او پلار نه کم به نه شي له اجورو ددوي نه څه شي .

شپاړسم روايت : اخبار مكة للفاكهي جلد ۱ صفحه ۳۸۸ :

عن عمرو بن اوس الثقفي عن ابي رزين قال قلت يا رسول الله إن أبي ادركه الاسلام شيخاً كبيراً .

پلار مې مسلمان دې شيخ کبير دې .

لايستطيع الحج والعمرة . طاقت د حج او عمرې نه لري .

والظعن . سوريدل په اوښ باندې . اذا حج قال صلى الله عليه وسلم : حج عن ابيك واعتمر . حج هم ترې وکړه عمره هم ترې وکړه .

اولسم روايت : اخبار مكة للفاكهي جلد ۱ صفحه ۳۸۹ :

عن عبيد الله بن ابي رافع عن علي بن ابي طالب رضي الله عنه قال ان امرأة شابة من خثعم جاءت

Scanned by CamScanner

رسول الله صلى الله عليه وسلم فقالت ان ابي شيخ قد أفند وأدركته فريضة الله عزوجل على عباده في الحج ولا يستطيع أداءها فهل يجزئ عنه ان أؤديها عنه؟ قال النبي صلى الله عليه وسلم: نعم.

اتلسم روايت: كتاب الاموال لابن زنجويه المتوفى ۲۵۱ جلد ۳ صفحه ۱۲۷۲، څلور كاله د امام بخاري نه مخکې وفات شوي:

اخبرنا ابو نعيم اخبرنا سفيان عن ابن جريج عن عطاء قال كان يستحب ان يطعم عن ابويه وهما ميتان ونفعله حتى مات.

حضرت عطاء رضي الله عنه مستحب ګڼله چې سړي مور او پلار پسې خيرات وکړي چې هغوي مړه وي او ده هم خپله مور او پلار پسې خيراتونه کول تر دې چې مړ شو.

نولسم روايت: المعجم الاوسط جلد ٦ صفحه ۳۱۴:

حدثنا محمد بن داود بن اسلم الصدفي حدثنا عبيد الله بن عبد الله المنكدري حدثنا محمد بن اسماعيل بن ابي فديك قال سمعت ابا محمد الشامي انه سمع ابا هريرة يذكر أنه سمع أنس بن مالك يقول سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول ما من أهل بيت يموت منهم ميت.

يو کور والا نشته دي چې هغې کې مړي وشي.

فيتصدقون عنه. فاء د تعقيب مع الوصل لپاره وي بس متصل خيرات وکړي.

بعد موته. وروسته له مرګ د هغه نه.

الا اهداها إليه جبرائيل عليه السلام. مګر پيش کړي دا صدقه دې مړي ته جبرائيل عليه السلام.

على طبق من نور ثم يقف على شفير القبر فيقول يا صاحب القبر العميق هذه هدية أهداها إليك أهلك فاقبلها فيدخل عليه فيفرح بها.

دا يوه هديه ده چې رالېږلي تا ته اهل دي ستا قبوله کړه دا کس داخل شي دغې قبر ته دغه نور نو خوشحاله شي دغه مړي په هغې.

ويستبشر. او زيرې ورکړي يو بل ته. ويحزن جيرانه. او خفه شي ګاونډيان دده هغه.

الذين لا يهدي إليهم بشيء. چې په دوي پسې څوک څه خيرات نه کوي.

Scanned by CamScanner

نو معلومه شوه چې خیرات مړې پسې کیږي د اهلسنت مړي خوشحاله او د وهابیانو پنجپیریانو مړي خفه وي چې ما پسې ولې خیرات نه کوي .

حکایت :

معدن مولوي صاحب ډیر حاضر جوابه وه یو ځل چا پروګرام ته بده ببري ته بیولې وه نو معدن مولوي صاحب تقریر کړې وه او په تقریر کې د صدقې بیان کړې ده هلته په مجلس کې ورته یو بې ادبه وهابي ناست وه هغه راپاڅیدلې وه وایې چې مولانا صاحب تا وویل چې دې مړو ته صدقات رسیږي نو معدن مولوي صاحب وایي جواب ورکړو چې هاو مړو ته رسي نو وهابي جاهل وه صدقات رسي معنی دا چې هغې ته رڼا جوړه شي قبر پرې رڼا شي د صدقې اجراو ثواب رسي .

د رسیدو خو دا معنی نه ده چې دا غوښې او وریژې ور رسي نو هغه پرې دا اعتراض کړې وه چې صدقات وررسیږي نو ستاسې مړي خو به ډیر زیات طعامونه خوري دوي خو به ډیر قاذورات هم کړې وي دا قبرونه خو به یې ډک کړې وي نو بیا دې وهابي وایي دا خبره وکړه وایي معدن مولوي صاحب هغه د چا چې پروګرام وه او چا ده ته دعوت ورکړې وه هغه ته یې وویل چې اجازت دې چې جواب ورکړم .

هغه وویل ورکړه جواب ورته ، معدن مولوي صاحب وایي ورته وویل چې دا خو داسې وي چې تاسو وهابیان خپلو مړو پسې صدقې او خیراتونه ، نه کوي ستاسو مړي په قبرونو کې ډیر اوږي وي او زمونږ اهلسنت حنفیان خپلو مړو پسې صدقې او خیراتونه کوي هغوي ماړه وي دا ستا په فتوی چې هغوي قاذورات وکړي هغه ځای ډک شي بیا د وهابیانو مړي پسې راشي هغه ټول وخوري ځکه اوږې وي کنه وایي بیا قبر صفا شي .

نو جاهل ته چې داسې جواب ورنه کړي خو سوال یې د جهل نه ډک ده وایي ټول مجلس پسې وخندل ﴿لَن يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا﴾ وینه او غوښه خو خدای تعالی ته نه رسي خدای تعالی یې قبلوي .

نو داد فیتصدقون نه د اولې ورځې د خیرات استدلال کولې شي تاسې په دغه جزیه باقي دا عمومات دي او استدلال د عام نه څه جرم نه دي عند انتفاء الخاص یستدل بالعام .

Scanned by CamScanner

نو معلومه شوه چې خیرات مړي پسې کیږي د اهلسنت مړي خوشحاله او د وهابیانو پنجپیریانو مړي خفه وي چې ما پسې ولې خیرات نه کوي .

حکایت :

معدن مولوي صاحب ډیر حاضر جوابه وه یو ځل چا پروګرام ته بده ببري ته بیولې وه نو معدن مولوي صاحب تقریر کړې وه او په تقریر کې د صدقې بیان کړې ده هلته په مجلس کې ورته یو بې ادبه وهابي ناست وه هغه راپاڅیدلې وه وایي چې مولانا صاحب تا وویل چې دې مړو ته صدقات رسیږي نو معدن مولوي صاحب وایي جواب ورکړو چې هاو مړو ته رسي نو وهابي جاهل وه صدقات رسي معنی دا چې هغې نه ړنا جوړه شي قبر پرې رڼا شي د صدقې اجر او ثواب رسي .

د رسید و خو دا معنی نه ده چې دا غوښې او وریژې ور رسي نو هغه پرې دا اعتراض کړې وه چې صدقات ورسیږي نو ستاسې مړي خو به ډیر زیات طعامونه خوري دوي خو به ډیر قاذورات هم کړې وي دا قبرونه خو به یې ډک کړې وي نو بیا دې وهابي وایي داخبره وکړه وایي معدن مولوي صاحب هغه د چا چې پروګرام وه او چا ده ته دعوت ورکړې وه هغه ته یې وویل چې اجازت دې چې جواب ورکړم .

هغه وویل ورکړه جواب ورته ، معدن مولوي صاحب وایي ورته وویل چې دا خو داسې وي چې تاسو وهابیان خپلو مړو پسې صدقې او خیراتونه ، نه کوي ستاسو مړي په قبرونو کې ډیر اوږي وي او زمونږ اهلسنت حنفیان خپلو مړو پسې صدقې او خیراتونه کوي هغوي ماړه وي دا ستا په فتوی چې هغوي قاذورات وکړي هغه ځای ډک شي بیا د وهابیانو مړي پسې راشي هغه ټول وخوري ځکه اوږې وي کنه وایي بیا قبر صفا شي .

نو جاهل ته چې داسې جواب ورنه کړي خو سوال یې د جهل نه ډک ده وایي ټول مجلس پسې وخندل ﴿لَن يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا﴾ وینه او غوښه خو خدای تعالی ته نه رسي خدای تعالی یې قبلوي .

نو داد فيتصدقون نه د اولې ورځې د خیرات استدلال کولې شي تاسې په دغه جزیه باقي دا عمومات دي او استدلال د عام نه څه جرم نه دي عند انتفاء الخاص يستدل بالعام .

Scanned by CamScanner

او دا کوم قسمونه چې قرآن کريم ته کتابونو جوړ کړي خاص عام مشترک وغيره نو عام د استدلالاتو نه دي ډير مسائل چې وکتل شي د استدلالاتو نه همدا پيش کيږي مثلاً د سحر لمونځ فرض دي دليل پرې څه شي دي اقيموا الصلوة دا خو عام دي د سحر لمونځ کې خو نه دي راغلي همدغسې د هر فرض نه استدلال په عام سره کيږي .

نو چې عام دليل نه شي نو د ډيرو فرائضو فرضيت ثابتول به مشکل شي يا لکه څوک سوال وکړي په سنت لمونځ رکوع څنګه ده ته جواب ورکړي فرض ده هغه به وايي دليل څه شي دي وارکعوا ، فرضو کې که سنتو کې دا خو عام دي .

داسې عام او خاص چې په کې پيدا کوي ډيرې جزيې د دين به پيدا نه کړي دا رنګې څوک سوال وکړي قراءت په لمونځ کې څنګه دي نو ته به جواب ورکړي فرض ده هغه به وايي دليل څه شي دي ؟ ته به وايي فاقرؤا ما تيسر من القرآن نو دا خو عام دي مونځ خو يې نه ده ياد کړي .

قوموا لله قانتين . دا عام دي فرض او نفل يې نه دي بنودلي نو تاسو هريو خاص کې ترې استدلال کولې شي په نفلو کې کولې شي په تهجدو کې کولې شي هغه ددې افراد دي ټول صلوة ويل شوې دي او هغې ته هم صلوة ويل کيږي نو دا ادله د ايصال الثواب الى الاموات دي جمله صدقات په کې راغلل .

هغه جدا خبره ده چې ضيافت د اولې دويمې دريمې ورځې فقهاء منع کړې دي او نن صبا زمونږ زيات صدقات دا مروج چې دي ضيافات ترې نه جوړ دي خو هغه به خپل عوام پوهه وي چې شکل د ضيافت به د نې ته نه ورکوي نو د ضيافت فرق د صدقې نه يو خو په دغې هم کيږي چې ضيافاتو کې دعوتونه وي چې خلکو ته دعوت ورکړي چې زما د ودې ده راشي نو په اوله دويمه دريمه ورځ دا ضيافت مکروه دي .

او خوره ول د فرشونو جوړول د اجتماعاتو ټول مکروهاتو کې فقهاء داخل کړي دي خو چونکې دوي وهابيان د فقه نه لرې پاتې شوې يو شي ته په فقه کې مکروه ويل شوې وي نو ته به يې ګوري چې دا يې قبيح لذاته کړو او که قبيح لغيره يې کړو که قبيح لذاته يې کړو علت يې ورته لذاته څه شي پيدا کړو بيا خو مکروه تحريمي دي که لغيره کړو هغه غير ته

Scanned by CamScanner

اوس گوره چې هغه غیر څه جرم دي غټ دي وړوکي دي په دغه بناء باندې بیا ته فیصله کولې شي چې دا کراهیت تحریمي دي که تنزیهي دي .

فقیه وویل چې اجتماع د مړي په کور کې یا صنع د طعام غیر لره مکروه دي ددې لوي علت داده چې په هغه صدمه او تکلیف راغلې دي نور تکلیف پرې مه راوله اوس به دلته دا علت ته گوري چې دا سړي زما په پاتې کیدو خوشحال ده او که په تللو مې خوشحال دي که په دې سړي بوج جوړیدا او ته پاتې کیدي نو مکروه کار دې و کړو هغه باندې غم دي او ته نور هم بوج پرې زیاتوي او که هغه ستا په پاتې کیدو خوشحالیدو او درته یې وویل چې پاتې شه او ستا په پاتې کیدو یې تکلیف کې کمي راتللو نو هغه علت د کراهیت منتفي شو .

شلم روایت : معجم الاوسط جلد ۲ صفحه ۲۴۶ کې روایت ذکر کوي :

حدثنا احمد بن طاهر قال حدثنا جدي حرملة بن یحی قال حدثنا حماد بن زیاد البصري قال حدثنا حمید الطویل وکان جاراً لنا قال سمعت انس ابن مالك رضي الله عنه یقول سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول : أمتي أمة مرحومة متاب علیها .

امت زما امت مرحومه دي توبه یې قبلیږي .

تدخل قبورها بذنوبها . قبر ته ځي سره د گناهونو .

وتخرج من قبورها لا ذنوب علیها . د قبرونو نه به راوځي گناه به پرې نه وي .

تمحص عنها ذنوبها . محوه کیږي دې امت زمانه گناهونه ددوي .

باستغفار المؤمنین لها . ځکه مؤمنان دعاء ورته غواړي .

نو دلته یو جماعت دي لکه الباني ابن تیمیه وغیرها هغوي د اهلسنت او معتزله په مینځ کې تللې هغوي وایي چې، دا صدقې خیراتونه دعاگانې دا هر څه مړي ته فائده رسوي خو من الولد د من غیر الولد نه یې نه رسوي دا هسې بې ځایه چون چرا ده .

نو دا حدیث په هغوي رد کوي : **باستغفار المؤمنین لها** . هغه ایات هم پرې رد کوي :

﴿**الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ**﴾ دا لمونځ د جنازې هم په دوي رد ده د! عام مؤمنان ورته دعاء غواړي : **اللهم اغفر لحینا ومیتنا الخ** چې فائده نه کوي بیا څه د پاره عام مؤمنان په

Scanned by CamScanner

جنازه کې شرکت کوي نو د ابن تیمیه په خپله فتاوی کې او الباني دې ټولو د معتزلو او د اهل سنت په وسط کې یوه لاره جوړه کړې ده چې معتزله یې مطلقاً ناجائزه ګڼي او اهل سنت مطلقاً جائز ګڼي او دوي په وسط کې دا فیصله وکړه.

یویشتم روایت: صحیح البخاري معرب بیروت چاپ جلد ۴ صفحه ۸:

حدثنا محمد بن سلام اخبرنا مخلد بن یزید اخبرنا ابن جریج قال اخبرني یعلی انه سمع عکرمة یقول أنبأنا ابن عباس رضي الله عنه ان سعد بن عبادة رضي الله عنه توفیت امه وهو غائب عنها.

ابن عباس رضي الله عنه فرمایي د سعد بن عباده رضي الله عنه مور وفات شوه او دې نه وه.

فقال یارسول الله إن أمي توفیت وانا غائب عنها. وي ویل یا رسول الله صلى الله عليه وسلم مور مې وفات شوه زه غائب ومه.

أینفعها شيء ان تصدقت به عنها. نفع رسوي دې ته څه شي چې زه خیرات ترې نه وکړمه.

قال: نعم: قال فإني أشهدك ان حائطي المخراف صدقة علیها. هغه خیرات شو په دې باندې.

دې حدیث کې که لږ غور وشي مور مې مړه وه زه غائب ومه یعنې دې وخت سره دا معمول وه چې څوک به حاضر وه نو څه به یې پسې کول خیرات مور مې مړه ده زه هغه وخت کې نه ومه او س پسې وکړمه کولی یې شم نبي علیه السلام فرمایي: نعم.

ذکر المحدثین الذین بوبوا في ذلک باباً. څو مره محدثین په خیرات د مړي باندې باب لګوي چې څومره دې ټول یې لګوي په دې موضوع باندې دا ټول د بیروت چاپ حوالې دي.

(۱) صحیح مسلم جلد ۳ صفحه ۸۱ باب وصول ثواب الصدقة عن المیت الیه. د مړي پسې د خیرات ثواب رسیږي.

(۲) سنن ابي داود جلد ۳ صفحه ۷۷ باب ما جاء في الصدقة عن المیت.

(۳) سنن ترمذي جلد ۳ صفحه ۵۶، باب ما جاء في الصدقة عن المیت.

Scanned by CamScanner

(۴) سنن النسائي جلد ٦ صفحه ٢٥١ فضل الصدقة عن الميت .

(۵) صحيح ابن خزيمة جلد ۴ صفحه ١٢٣ باب الصدقة عن الميت عن غير وصية من مال الميت وتكفير ذنوب الميت بها . د مري گناه پرې ريژيږي اگر که وصيت يې نه وي کړې .

(٦) مصنف عبد الرزاق جلد ٩ صفحه ۵٨ الصدقة عن الميت .

(٧) السنن الكبرى للبيهقي جلد ٦ صفحه ٢٧٧ باب الصدقة عن الميت .

(٨) شرح السنة د امام بغوي جلد ٦ صفحه ١٩٩ باب الصدقة عن الميت .

(٩) مستخرج الطوسي جلد ٣ صفحه ٢٧٧ باب ما جاء في الصدقة عن الميت .

أقوال الفقهاء والمحدثين في ذلك الباب :

اول : فتح الباري ابن حجر جلد ۵ صفحه ٣٩٠ هغه حديث ذکر کوي چې نبي عليه السلام په قبرونو باندې راغې او لختهٔ يې دوه حصې کړه او پرې خښه يې کړه .

في حديث الباب من الفوائد . يوه فائده يې .

جواز الصدقة عن الميت . د مړي نه خيرات دا جائز دي .

وان ذلك ينفعه . دا نفعه رسوي .

بوصول ثواب الصدقة إليه ولا سيما إن كان من الولد . خاصکر چې د ولد نه وي .

کوره دا معنی چې خاصکر د ولد نه خو رسيږي خو چې د غير ولد نه وي هم جائزه ده .

دا اشارتاً په ابن تيميه باندې رد دی د ابن حجر صاحب په علمي لحاظ سره سند په هغه ورځې دې شاگرد د عراقي هغه شاگرد د ابن کثير هغه شاگرد د ابن تيميه نو په دغه وجه باندې ابن حجر صاحب په ابن تيميه ډاډه نه ورځي مثلاً ننصبا څوک د ديوبند د علماء څوک شاگرد پاتې شي بيا د ديوبند په يو شيخ هغه کله ډاډه ورتلي شي د ادب له وجې نه خلک پرې نه ورځي نو دغه شان ابن حجر صاحب هم دي خو خپل وس يې کړې دي عاقل ته اشاره په کار وي خپله هغه دده تفرداتو ته يې پوره اشاره کړې پوره کار يې ورته کړې دي خو نوم نه اخلي .

دې ځای کې هم دا اشاره کوي : وان ذلك ينفعه بوصول ثواب الصدقة اليه ولا سيما ان

Scanned by CamScanner

كان من الولد .

(۲) شرح النووي على مسلم چې منهاج دي جلد ۶ صفحه ۲۰ :

وفي هذا الحديث جواز الصدقة عن الميت واستحبابها وأن ثوابها يصله وينفعه وينفع المتصدق ايضاً .

صدقه ورکوونکي ته هم نفع ورکوي .

وهذا كله أجمع عليه المسلمون . دا ټول هغه دي چې مسلمانانو په دې اجماع کړې ده .

وسبقت المسألة في أوّل هذا الشرح في شرح مقدمة صحيح المسلم .

دا چې وايي اجمع عليه المسلمون . مراد ترې نه اهلسنت دي .

وهذه الأحاديث مخصصة لعموم قوله تعالى : ﴿وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ﴾ وأجمع المسلمون على انه لا يجب على الوارث التصدق عن ميته صدقة التطوع بل هي مستحبة .

(۳) مرقاة المفاتيح شرح مشكاة المصابيح جلد ۶ صفحه ۳۹۰ :

وفي الحديث جواز الصدقة عن الميت وأن ذلك ينفعه بوصول الثواب الصدقة اليه ولا سيما إن كان من الولد وهكذا حكم الدعاء وهو مخصص لعموم قوله تعالى : ﴿وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ﴾ (سورة النجم آيت : ۳۹)

(۴) الأربعين المتباينة السماع للعسقلاني جلد ۱ صفحه ۷۸ :

واما قول اذا تبرع عن الميت بصدقة او عتق . دا قول چې يو سړي د مړي نه احسان کوي په خيرات سره يا په عتق يا په قرباني يا په وقف سره .

هل يصل اليه ثوابه ؟ فالجواب أن ثواب الصدقة يصل إلى الميت عند جمهور أهل العلم من أهل السنة وشذ من قال من المبتدعة .

د بدعتيانو نه څه خلک دي د هغوي قول شاذ دي .

انه لا يصل الى الميت شيء من الثواب الا ما عمله او تسبب في عمله لثبوت الاخبار

Scanned by CamScanner

الصحيحة بمشروعية الصدقة عن الميت و انه ينتفع بذلك .

نو جمهور اهلسنت يې قائل شول او منكرين يې مبتدعه وګڼل .

بل دوي د هغه حديث نه هم استدلال كوي : اذا مات الانسان انقطع عنه عمله . انسان مړ شي له ده نه د ده عمل قطعه شي هغه درې پاتې شي وايي په دې كې خو ختم تلاوت وغيره نشته ولد صالح ، صدقه جاريه او علم ينتفع به دا درې ياد شوي دي .

د هغې جواب دادی چې دوي تر ابن تيميه پورې د حديث تحقيق نه دي كړې .

مفهوم مخالف نه يې استدلال كړي او د نصِ قرآني مفهوم مخالف نه مراديږي نو د حديث نه به څنګه مراد شي انسان مړ شي قطعه شي له دې نه عمله عمل د ده هر چې عمل د غير دي ولد دي كه غير ولد دي قطعه دې او كه نه دي قطعه حديث خو د هغې نه ساكت دي حديث دا ذكر كوي چې د ده عمل قطعه شي د غير عمل قطعه شي دا خبره يې بالكل چيرلي نه ده او كه ته وايي چې خپل يې قطعه شو د بل خو په طريقِ اولى سره قطعه د، د هيچا نص په دې باندې نشته بلكې مونږ حديث په دې پيش كړل چې د غير عمل ورسيږي .

نو انقطع عنه عمله . قطعه شي له ده نه عمل د ده نو خيرات چې څوک كوي يا تلاوت كوي يا نور افعال خير ايصال ثواب په نيت كوي نو دا خو د نورو عمل ده حديث خو دا نه دي ويلي چې د بل عمل نه رسي دا قطعه د ده د عمل راځي د بل د عمل قطعه خو نه راځي نو هلته راځي صدقه جاريه د ده عمل دي وروسته له مرګ نه ورسي علم منتفع د ده عمل دي وروسته د مرګ نه ورسي .

په دې ولد باندې دلته محدثين اعتراض هم كوي چې دا ولد خو د ده عمل نه دي څنګه استثنى كې راغې : الا من ثلاثة كې راغې .

نو جواب دا كوي چې دا ولد په عمل د ده باندې شوي دي ده چې عمل نه واى كړي ولد نه پيدا كيده وايي دا د ده عمل ده دي ځاى نه محدثين همدا ځواب كوي چې دا د ده عمل يادوي او بيا دليل كې هغه ايات پيش كوي :

﴿ تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ۝ مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ﴾ .

Scanned by CamScanner

ما اغنى دفعه ونه كړه دده نه مال دده، وما كسب، وايي ما كسب خو مال وه د ما كسب د مال نه وروسته ذكر ته څه ضرورت دي سړي چې يو څه كسب كوي خو د مال لپاره يې كسب كوي.

نو جواب دا كوي چې هلته ما كسب په معنى د ما ولد سره دي ما اغنى عنه ماله وما ولد، نو ما ولد ته يې ما كسب ويلي كنه هر كله چې ولد ته كسب دده ويلې شو، نو عمل دده شو په دې وجه استثنى ترې نه وشوه.

دا رنګې عمدة القاري شرح صحيح البخاري جلد ۱۳ صفحه ۱۵۴:

وفي حديث مسلم عن ابي هريرة رضي الله عنه ان رجلاً قال يا رسول الله صلى الله عليه وسلم إن أبي مات وترك مالاً ولم يوصي فهل يكفي ذلك عنه أن أتصدق قال نعم فالقضية إذن متعددة ويستفاد منه أن الصدقة عن الميت تجوز وأنه ينتفع بها.

دا په فالقضية اذن متعددة كې رد كوي په ابن حجر صاحب باندې هغه په دغه ځاى كې دا ويلي دي چې هغه مخكې رواياتو كې ذكر شول چې يو سړي راغې زما پلار وفات شوې زه ترې خيرات وكړم دا دواړه يې يو قضيه ګڼلي ده نو تول يې يو دليل كړو دې وايي نه دا قضيه متعدده ده هغه جدا قصه ده دا جدا قصه ده.

(۵) شرح سنن أبي داؤد جلد ۵ صفحه ۳۷۷:

باب ما جاء في الصدقة عن الميت كون الانسان يتصدق عن نفسه بصدقة جارية أو يتصدق عنه غيره بصدقة جارية كل ذلك ينفعه وكل ذلك يصل اليه سواء كانت هذه الصدقة هو الذي تصدق بها عن نفسه فانها تبقى بعد وفاته وهي ومن عمله.

دا هغه صدقه جاريه بنايي.

أو انساناً تصدق عنه بصدقة جارية أو صدقة غير جارية فان كل ذلك ينفعه.

(٦) التمهيد لما في الموطأ من المعاني والاسانيد جلد ۲۰ صفحه ۲۷:

فأما الصدقة عن الميت فمجتمع على جوازها لا خلاف بين العلماء فيها وكذلك العتق عن

Scanned by CamScanner

الميت جائز بإجماع ايضاً .

(۷) المجموع شرح المهذب جلد ۵ صفحه ۳۲۳ :

واجمع المسلمون على أن الصدقة عن الميت تنفعه وتصله .

(۸) الاختيارات الفقهية للترمذي جلد ۱ صفحه ۳۱۳ :

باب ما جاء في الصدقة عن الميت : حدثنا احمد بن منيع حدثنا روح بن عبادة حدثنا زكريا بن اسحاق حدثني عمرو بن دينار عن عكرمة عن ابن عباس رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أن رجلاً قال يا رسول الله إن أمي توفيت أفينفعها أن تصدقت عنها قال نعم فإن لي مخرفا فأشهدك إني قد تصدقت به عنها .

قال ابو عيسى هذا حديث حسن وبه يقول اهل العلم يقولون ليس شيء يصل الميت الا الصدقة والدعاء قال ومعنى قوله ان لي مخرفاً يعني بستاناً .

دې په دې قول سره خپل مذهب ثابتوي ځکه شوافع د تلاوت د ايصال قائل نه دي .

(۹) الدر السنية في الكتب النجدية جلد ۶ صفحه ۱۶۱ داد وهابيانو كتاب دې :

اما صدقة المال فهي يصل ثوابها الى الميت باتفاق العلماء واجاب ايضاً الصدقة عن الميت من ماله الذي خلف حسن والصدقة المالية تصل الى الميت باتفاق اهل العلم .

كوره دلته يې دا ويلي دي خو ددوي تفصيل ما كتلې دي دوي وايي چې دا صدقه الى الميت رسي خو من الولد من غير الولد نه رسي دا تول ابن تيميه پسې ځي .

د حضرت جرير رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يو حديث دې او صحيح دي هغه دا چې :

كنا نعد الاجتماع الى الميت وصنيعة الطعام بعد دفنه من النياحة .

بعضې صنعة لفظ ذكر كوي لكه ابن ماجه او بعضې صنيعة لفظ ذكر كوي لكه مسند احمد .

مونږ به راغونديدل د مړي په كور كې او جوړول د مړي كور والا لخوا دوډې خلكو ته دا به مونږ ګڼل د نياحة ممنوعه نه ددې ځاى نه مخالفين د خيراتونو اخذ كوي او فقهاو هم

Scanned by CamScanner

ډيرو کړي دي خو فقهاء رد په ضيافت باندې کړي دي په خيرات او صدقه يې نه دې کړي.

او دوي يې مطلقاً منعه کوي د فقهاء عبارات په دليل کې پيش کوي نو دوي ته مونږ دا خبره کوو چې تاسو په حديث د حضرت جرير رضي الله عنه عاملين يې نو ټول په ټوله بيا عمل کوي.

حديث د حضرت جرير رضي الله عنه دې باندې دال دي چې: كنا نعد الاجتماع من النياحة، مونږ د مړي کور کې راغونديدل هم نياحة ګڼلو او کوم وهابي او اشاعتي دي چې مړي باندې په کور کې خلک نه راغونديږي پيدا به کړي داسې د وهابيانو مړي او د اشاعتيانو مړي يا خو به سم د معاذ بن جبل رضي الله عنه متبع د سنت شه بيا په دې مونږ تسليم کړو.

د يرموک په غزوه کې د ماښام لمانځه ته لږ وخت پاتې وه د غروب په وخت يې څوي شهيد شو زخمي شوې مخکې وه نو هغه خو دشته وه او د مانځه لپاره يې ځاى جوړ کړې وه خلک هلته ورو وتل او صحابه هم ډير زيات وه تابعين هم وه تقريبا ۴۰۰۰۰، ۴۲۰۰۰ کسان زيات او کم وه دا خو چې يوه جمعه کوي پوره اجتماع ده نو چې دا خلک ووتل ده له خان سره څو غلامان او څو ملګري کړل او سمدستي يې څوي ته کفن او غسل ورکړو قبر يې هم وکنسته او دفن يې کړو هغه صحابه کرامو رضي الله عنه چې د ماښام لمونځ خلاص کړو نفلونه تر څو کيدل چې بيرته راتلل جنازه هم ختمه ده او سړي هم دفن شوې دي.

نو حضرت خالد رضي الله عنه ورته وويل چې ولې دې داسې کار وکړو دومره صبر خو به دې کړې وه چې مونږ درسره جنازه کړې واى نو حضرت معاذ رضي الله عنه ورته وايي چې ما ته نبي اکرم صلى الله عليه وسلم دا بنودنه نه ده کړې چې زه دې مړې ايسار کړمه ما ته يې ويلي جلتي به کوي په څو کارونو باندې يو د هغې نه جيني چې پيغله شي يو د هغې نه مړي چې وشي بس ما پرې جلتي وکړه دا جلتي مستحبه ده نو د استحباب لپاره يې هلته جمعه ولاړه ده هغې ته يې هم صبر ونه کړو.

كنا نعد الاجتماع حديث د حضرت جرير رضي الله عنه کې اول منعه د اجتماع راغلې چې کوم وهابي اشاعتي يا د احنافو نه څوک دي خيراتونو ته ناروا وايي او مرداريې وايي زمونږ ډير حنفيان يې هم وايي نو د دغه خلکو په خاندان کې چې مړي وشي چې دده په کور کې اجتماع وي نو دې ناست وي کنه ټول راغونډ وي غرا وپش جوړ وي او خلکو ته معلومه وي چې دلته مړې شوې دي.

Scanned by CamScanner

په دې کې عربان بنه دي ما ځلور میاشتې په جدة کې تیرې کړې پنځلس (۱۵) عربان به راتلل ما ورته ریاض الصالحین شروع کړې وه درس مې ورته کوه ما هلته، مړي ونه لیدو نو ما هغوي ته وویل چې تاسو مړه کیږي نه که څنګه دلته خو ما د مړي یا جنازي خبر وانه وریدو وایي ولې نه دې ناستو کې یوه کس ته اشاره یې وکړه وایي دده تره مړ شو ما ورته وویل چې مونږ خو خبر هم نه شو دا څنګه مړي وه.

وایي نه چې دلته مړي وشي مونږ شرطې ته تیلیفون وکړو چې دلته مړې شوې دي هغوي راشي مونږ نه یې اوچت کړي نو چې د مړي نږدې خپلوان وي همدردي ورسره ولري نو کور نه یو کس لاړ شي غسل او کفن هم شُرطې والا ورکوي بیا دا وړو حرم شریف ته نو دا قریب خپلوان او دوستان یې حرم پورې لاړ شي ورسره جنازه کې ورسره شرکت وکړي نور عام مونږ حرم ته او جنازې ته هم نه ځو ورسره مړي هغوي ته وسپارو بیا مونږ ته معلومه نه وي چې چیرته یې خښوي او چیرته یې وړي.

نو یو خوا خو یې په یوه جزیه عمل وکړو چې: **نعد الاجتماع من النیاحة**، خو بل طرف ته ډیر غټ نقصان دا راغي چې تا ته د خپل پلار قبر نه وي معلوم.

د نبي عَلَيْهِ السَّلَامُ په زمانه کې خو به د مړو قبرونه معلوم وه حتی چې د یو صحابي په قبر کاڼي خښوي چې دا زمونږ د ورور نخښه شوه، که صبا څوک راځي دُعاء کوي خپله نبي اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به کال په کال اُحد ته تللو .بقیع غرقد ته به تللو دُعا ګانې به یې کولې نو تا خو د دُعا نه محروم کړو معلومه هم درته نه ده چې مړې دې څه شو دا خو د نجدي دور نه وروسته د مړو هر څه ختم کړه نجدي چې پرې راغي.

حدیث د حضرت جریر چې څوک تاسو ته پیش کوي هغه به دا دویمه تکړه د حدیث تاسو ته پیش کوي: اوله تکړه د حدیث نه پیش کوي او یا به درته د حدیث پښتو ترجمه کوي چې مونږ د مړي په کور کې ډوډې نیاحت ګڼلو دا به دلیل کې پیش کوي نو تاسو به ورته وایي چې دا حدیث ټول پیش کړه مونږ ته د حضرت جریر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حدیث ټول پیش کړه نو د حضرت جریر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حدیث کې اول په کې اجتماع منعه شوې ده: **کنا نعد الاجتماع من النیاحة**. مونږ به اجتماع د مړي په کور کې نیاحت ګڼلو.

بیا ورکړه دې منکرته قسم چې ستا د مړي اجتماع ستا په کور کې کیږي که نه چې خیرات

Scanned by CamScanner

ته مکروه حرام او بدعت وايي هغه تا چې اجتماع جوړه کړه هغه هم د غه حديث کې شته او اول هغه راغلې ده .

وصنيعة الطعام . او صنع اهل د ميت طعام لره دا مونږ کبل د نياحت نه .

نو ددې دويمې تکړې جواب دادی چې دلته صنعة يا صنيعة الطعام راغلې دي نو يو ډوډۍ جوړول دي بل ډوډۍ خيرات کول دي دا په اصطلاح کې هم فرق لري مثلاً فلانکي ځای ته تللې و مه سخته ډوډۍ جوړه کړې وه نو دا الفاظ د ميلمستيا دي لفظ د صنعې نه معلوميږي جوړول د اهل د ميت طعام لره .

تصدق لفظ نه دي راغلې خيرات کې څوک صنعة الطعام نه وايي يو خيرات کې هم څوک نه وايي چې خيرات ته تللې و مه ډيره ښه ډوډۍ يې جوړه کړې وه اصطلاح داسې نه ده دا جوړول د ډوډۍ ګانو په ضيافاتو کې کيږي .

بل الفقهاء اعلم بمعاني الحديث . د حديث په معنی فقيه ښه پوهيږي نو لو فقهاء دي حديث نه ضيافت ته مکروه ويلي دي د راروان عبارات د فقهاء چې زه يې ذکر کوم دوي دا عبارتونه د خيرات په رد کې پيش کوي .

عون المعبود جلد ۸ صفحه ۴۰۶ همغه حديث يادوي : ويکره اتخاذ الضيافة من اهل الميت . مکروه دي جوړول د ضيافت او ميلمستيا د اهل د ميت نه .

لانه شُرِع في السرور لا في الشرور . ځکه ضيافتونه .

شُرع في السرور لا في الشرور وهي بدعة مستقبحة .

دا بد بدعت دي څه شي يادوي ضيافت ضيافت مونږ هم مکروه ګڼو دارنګې مرقات شرح د مشکوة جلد ۵ صفحه ۹۵۹ :

وقال يکره اتخاذ الضيافة من اهل الميت لأنه شرع في السرور لا في الشرور وهي بدعة مستقبحة .

دارنګې حاشيه رد المختار على الدر المختار جلد ۲ صفحه ۲۴۰ :

وقال ايضاً ويکره اتخاذ الضيافة من الطعام من اهل الميت لانه شرع في السرور .

Scanned by CamScanner

دارنګې فتح القدير لكمال بن الهمام جلد ۳ صفحه ۴۳۲ :

ويكره اتخاذ الضيافة من الطعام من اهل الميت لانه شرع في السرور لا في الشرور وهي بدعة مستقبحة .

داد فقهاو عبارتونه ما راخيستي دي چې دوي اطلاق د كراهيت چې كوي په ضيافت باندې كوي اوس لاندې ګوري شامي عبارت او د نورو فقهاو دارنګې مراقي الفلاح شرح نور الايضاح جلد ۱ صفحه ۴۱۰ دا پاس چې تير شول هغه قياس دي دا لاندې چې دي دا استحسان دي .

بل ذكر في البزازية وان اتخذ طعاماً للفقراء كان حسناً .

كه چا ونيوله روټي د فقير لپاره كان حسناً دا ښه كار دي .

بل ذكر في الفتاوى الهندية و في الخانية وان اتخذ ولي الميت طعاماً للفقراء كان حسناً .

كه ولي د ميت ډوډي د فقير لپاره وكړي دا ښه كار دي .

وان يكون في الورثة صغير لم يتخذ ذلك من التركة. كه په ورثوو كې ماشوم وي .

فلا يتخذ ذلك من التركة . بيا به دا د تركې نه ، نه اخذ كيږي .

بيا به يې دا وارث تبرع ګڼي ناروا بيا هم نه ده كه چيرته په دې وارثانو كې صغير وي نو دا خيرات ته د تركې د مړي نه كوي كه د خپل جيب نه يې كوي وارث ته دا ويل په كار دي كه دې يې د خپل جيب نه كوي خو جائز شوه د صغير دې كې څه كار نشته وارث خو خپلې پيسې خرچه كړي او كه دې يې د تركې نه كوي او صغير هلته صاحب د اجازې نه دي نو دغه كبير به دامني په زړه كې كه صباغت شي اوزه ده ته وو ايم چې ما خيرات كړې مو ريا پلار پسې مني يې .

كه وي ويل چې منمه يې صحيح ده او كه انكار يې وكړو نو دا كبير به يې له خپل جيب نه لنډوي صغير نه يې بيا نه شي اخيستې او دا لانجې ډيرې راځي مونږ ته راشي وايي ما پلار پسې خيرات كړي دا يې ګوره نه مني خپله برخه نه راكوي نو چې نه يې مني نو خپله خو بنه يې ده چې مو ريا پلار سره نيكي كوي او كه نه يې كوي څه لازمه خو نه ده پرې .

نو فيصله دلته دا ده چې لانجه درته راغله دا كشر غټ شو يا كبير ده خو مسافر ده بل ځاى كې ده اكثر خلك يې نه خبروي تركې ته شروع شي په خپل سر خيراتونه كوي نو كه

Scanned by CamScanner

چيرته هغه کبير خبر شي او راشي او د ميراث د تقسيم په وخت کې لانجه جوړه کړي چې زه د پلار خيرات نه منم نو دا چا چې کړې ده ده له برخې به کټ کيږي هغه صغير يا له مسافر نه به نه کټ کيږي .

وان كان في الورثة صغير . مګر که وه په ورثوو کې صغير .

لم يتخذ ذلك من التركة . دا صدقه چې کوي دا دې له ترکې نه را اخلي که يې را واخيسته کبير به يې له خپل حق نه مني بيا .

دارنګې رد المختار جلد ٦ صفحه ٣٩۴ :

والحاصل ان اتخاذ الطعام عند قراءة القرآن .

ده دي جوړول په وخت د ختم د قران کريم کې :

لأجل الأكل يكره . د اکل د پاره دا مکروه ده .

و فيها من كتاب الاستحسان وان اتخذ طعاماً للفقراء كان حسناً . که د فقير لپاره يې ده دي جوړه کړه دا حسن ده .

دا فقهاء دې ګوري هماغه ضيافت ته مکروه وايي هماغه ځای کې بيرته دا عبارت ذکر کوي :

وان اتخذ طعاماً للفقراء كان حسناً . البته که څوک وايي چې مال داريې بيا خوري ځنګه دي .

دا قيد د للفقراء احترازي نه دي دا اتفاقي واقع شوې دي يعنې خيرات وي او خيرات خلک د فقير لپاره کوي ځکه چې دغه وخت کې دا صدقه صدقه يي نفيله ده نو زمونږ اصول دا فيصله کوي چې صدقه نفليه کافر خوړې شي پاتې لا غني دي ، نو قيد د للفقراء به احتراز دا غنياو نه ، نه وي چې ګنې غني به يې نه خوري فقير به يې خوري نه خيرات مراد ده او خيرات کيږي د غريب لپاره .

دارنګې البحر الرائق شرح کنز الدقائق جلد ۵ صفحه ٣٦٩ :

وفي الخانية : وان اتخذ ولي الميت طعاماً للفقراء كان حسناً اذا كانوا بالغين .

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

كه غټ وه كه واړه وه هلته د پردي حق امكان په كې راځي .

وإن كان في الورثة صغير لم يتخذ ذلك من التركة .

يا دې خيرات وكړي خو تركې نه دې نه اخلي له خپل جيب نه دې يا خيرات وكړي اوس دا استحسان دي .

كوم ځاى كې چې منعه راغلې ده هغه قياس وي اوس د قياس او استحسان معارضه چې فقه حنفي كې راشي .

المحيط البرهاني للامام برهان الدين ابن مازة جلد ۵ صفحه ۲۳۱ :

ويترك القياس بالاستحسان . څومره چې زمونږ فقه كې قياسات راشي او يا استحسان راشي نو استحسان به په قياس مقدم وي نو خلاصه دا شوه چې كوم فقيه په كې د ضيافت تكي نه ده ويلي او مطلقاً خيرات يې ناروا كړې لكه **الفقه على المذاهب الاربعة** ضيافت نه ده ويلي او ناروا كړي دي او بدعت كړې دي نو هغه استدلال د قياسا تو دي او چا چې جائز كړې ده دا استدلال د استحسان دي .

او استحسان په قياس په فقه حنفي كې مقدم وي ترجيح به دې ته وي دا هغه عبارات فقهيه وه چې مخالفين ترې نه استدلال كوي او د هغې جوابونه چې همغه عبارت به تول كوري نو تاسو ته به معلومه شي چې فقهاء ضيافت مكروه ګڼي صدقه او خيرات مكروه نه ګڼي نو حديث د حضرت جرير رضي الله عنه محمول شو عند الفقهاء په ضيافاتو باندې چې د مړي په كور كې ضيافتونه ناروا دي .نو دلته چې وهابي سره مباحثه كوي نو هغه اوله طريقه به اختيار كړي چې :**نعد الاجتماع من النياحة** . اجتماع ته ولې كوي او بل دا تپوس ترې وكړي چې خيرات څو ورځو پورې حرام دي هغه به وايي تر دريمې پورې نو تاسو به ورته وايي چې قيد د ثلاثة ايام وبنايه .دا قيد خو د حضرت جرير رضي الله عنه حديث كې نشته دي مطلق د مړي كور كې ور كول د طعام غير لره **من النياحة** . او جواب به د لفظ د **صنعة الطعام** نه كوي چې جوړول د طعام دي او جوړولو د طعام ته ضيافت ويل كيږي **كما حققه الفقهاء** زمونږ فقهاء دا تصريح پر كړې ده .

مسئله د ايصال الثواب للأموات ختمه شوه

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi